31. 12. 2009

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Nová éra trestního práva hmotného: Starý zákon vs Nový zákon

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, nahradil tehdy již zastaralý (trestní) zákon č. 86/1950 Sb.. Trestní zákon z roku 1950 vlastně ani nestačil dozrát. Byl totiž platnou součástí práva pouze jedenáct let, což je na jakýkoliv kodex hmotného práva neslýchaně málo.

Naproti tomu trestní zákon z roku 1961, tj. zákon č. 140/1961 Sb. (dále si jej, s vědomím jisté nadsázky, dovoluji nazývat jen jako "**Starý zákon**") nejen, že stihnul dospět, ale stihnul i s elegancí zestárnout a na stará kolena se ještě účelně přizpůsobit i nové době. Starý zákon byl součástí českého trestního práva téměř padesát let. A to je už úctyhodná doba.

S účinností od 1. ledna 2010 bude základním kamenem trestního práva hmotného nový zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění (opět s vědomím jisté nadsázky si jej dovoluji dále nazývat jen jako "**Nový zákon**"). Nový zákon je dokladem dosavadního růstu a vývoje trestněprávní nauky. Z hlediska legislativní techniky, logiky a systematiky je toto dílo postaveno tak, že stát, jako onen bič nad pachateli trestných činů, se nemá za co stydět. Naopak. Jde o povedené dílo, byť není zcela prosto chyb a nedostatků.

Následující pojednání se pokusí ve stručnosti postihnout základní změny mezi obecnými částmi Starého zákona a Nového zákona a upozornit odbornou veřejnost zejména na ta ustanovení, která jsou nová a která si tak zaslouží jejich zvláštní pozornosti. Domnívám se, že nejlépe níže uvedený text poslouží tehdy, bude-li mít čtenář při ruce texty obou zmiňovaných zákonů. Je vhodné čtenáře upozornit na ustanovení Nového zákona, se kterými níže uvedený text ponejvíce pracuje. Jedná se o následující: § 12 až 14, § 18 až 20, § 22, § 27, § 30, § 31, § 36 až 43, § 54, § 58 až 60, § 63, § 68, § 76, § 107, § 108, § 112, § 122 až 124, § 127, § 129, § 132, § 133 a §136[2].

1. Systematika obecných a zvláštních částí

1.1. Rozdělení obecných částí

Oba zákony mají stejný počet hlav. Novému zákonu nelze upřít snahu o logičtější a přehlednější rozčlenění, zejména pak pokud se týká dělení na díly a oddíly; snad jen výkladová ustanovení jsou opět poněkud nelogicky zařazena na závěr.

Hlava	Starý zákon: Systematika obecné části	Nový zákon: Systematika obecné části
První	Účel zákona	Působnost trestních zákonů
Druhá	Základy trestní odpovědnosti	Trestní odpovědnost
Třetí	Působnost trestních zákonů	Okolnosti vylučující protiprávnost činu
Čtvrtá	Tresty	Zánik trestní odpovědnosti
Pátá	Zánik trestnosti a trestu	Trestní sankce
Šestá	Ochranná opatření	Zahlazení odsouzení
Sedmá	Zvláštní ustanovení o stíhání mladistvých	Zvláštní ustanovení o některých pachatelích
Osmá	Společná ustanovení	Výkladová ustanovení

Domnívám se totiž, že je dobrým zvykem podpořeným logikou věci řadit jakákoliv výkladová ustanovení a definice *do předních partií zákonů*. Začíná-li se totiž čtenář seznamovat s nějakým předpisem je dobré, když se nejprve seznámí s *pojmy*, s nimž předpis pracuje, a poté studuje úpravu samotnou. Definice pojmů hledá logicky na začátku zákona, nikoliv na jeho konci. Nejsou-li na začátku, nepředpokládá již logicky uvažující čtenář, že by je zákonodárce zamýšlel speciálně vymezovat.

1.2. Změna v pořadí a významu druhových objektů zvláštních částí

Novým zákonem dává stát prokazatelným způsobem najevo změnu v důležitosti a významu jednotlivých státem chráněných hodnot, jak jsou tyto abstrahovány do jednotlivých názvů hlav zvláštní části Nového zákona (druhový objekt). Viz k tomu následující srovnání:

Hlava	Starý zákon: Systematika zvláštní části	Nový zákon: Systematika zvláštní části
První	TČ proti republice	TČ proti životu a zdraví
Druhá	TČ hospodářské	TČ proti svobodě a právům na ochranu osobnosti, soukromí a listovního tajemství
Třetí	TČ proti pořádku ve věcech veřejných	TČ proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti
Čtvrtá	TČ obecně nebezpečné	TČ proti rodině a dětem
Pátá	TČ hrubě narušující občanské soužití	TČ proti majetku
Šestá	TČ proti rodině a mládeži	TČ hospodářské
Sedmá	TČ proti životu a zdraví	TČ obecně nebezpečné
Osmá	TČ proti svobodě a lidské důstojnosti	TČ proti životními prostředí
Devátá	TČ proti majetku	TČ proti České republice, cizímu státu a mezinárodní organizaci
Desátá	TČ proti lidskosti	TČ proti pořádku ve věcech veřejných
Jedenáctá	TČ proti brannosti a proti civilní službě	TČ proti branné povinnosti
Dvanáctá	TČ vojenské	TČ vojenské
Třináctá		TČ proti lidskosti, proti míru a válečné trestné činy

2. Trestní odpovědnost

2.1. Dělení trestných činů

Nový zákon uplatňuje dělení trestných činů na *přečiny* a *zločiny*. Přečiny jsou (i) všechny nedbalostní trestné činy a (ii) takové úmyslné trestné činy, na něž Nový zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let.

Zločiny jsou pak určeny zbytkovým výčtem: jsou to všechny trestné činy, které nejsou v terminologii Nového zákona výše uvedenými přečiny. Kategorie zvlášť závažných trestných činů, jak ji znal Starý zákon[3], se nahrazuje nově kategorií *zvlášť závažných zločinů*; jde o takové úmyslné trestné činy, na něž Nový zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let.

2.2. Formální pojetí trestného činu

Zásadní změny doznalo pojetí trestného činu. Od materiálního pojetí[4] se posunujeme k lépe uchopitelnému formálnímu pojetí[5]. Pojem společenské nebezpečnosti, resp. činu nebezpečného pro společnost, jakožto základní podmínka trestnosti činu, je propříště do jisté míry suplován pojmem společenské škodlivosti, která však není podmínkou trestnosti, ale spíše korelativem při uplatňování trestní odpovědnosti[6].

2.3. Společenská škodlivost vs nebezpečnosti činu pro společnost

Stupeň nebezpečnosti činu pro společnost, pokud byl vyšší než nepatrný, byl podle Starého zákona podmínkou trestnosti činu[7] a dále korelativem při stanovení druhu trestu a jeho výměry[8].

Nový zákon používá nového pojmu, a sice „společenské škodlivosti“, když v § 12 odst. 2 říká, že trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat pouze v případech *společensky škodlivých*, ve kterých nepostačuje uplatnění odpovědnosti podle jiného právního předpisu.

Pokud bychom chtěli tyto dva pojmy poměřovat, nabízí se nám srovnání „společenské škodlivosti“ jako pojmu totožného s „nebezpečností činu pro společnost, která je vyšší než nepatrná“ (případně u mladistvých vyšší než malá).

Koncept používání těchto materiálních kritérií se však v Novém zákoně uplatňuje odlišně. Ačkoliv tedy Nový zákon zná pojem „společenské škodlivosti“, nikde s ním dále[9] příliš nepracuje. Naopak strukturovanost, jakou používal Starý zákon pokud rozlišoval *stupeň nebezpečnosti* (§ 3 odst.4), nenajdeme v Novém zákoně *u společenské škodlivosti*, ale u pojmu *povahy a závažnosti trestného činu* v § 39 odst. 2 Nového zákona. Tento posléze uvedených pojem je totiž korelativem při ukládání trestů, kdy je třeba brát ohled na povahu a závažnost trestného činu určovanou zejména následujícím:

- (i) významem chráněného zájmu, který byl činem dotčen;
- (ii) způsobem provedení činu;
- (iii) následky činu;
- (iv) okolnostmi, za kterých byl čin spáchán;
- (v) osobou pachatele;
- (vi) mírou zavinění;
- (vii) pohnutkou;
- (viii) záměrem nebo cílem.

Ve zkratce lze tedy říct, že ačkoliv Nový zákon zavádí tzv. formální definici trestného činu, existují nadále materiálně právní hlediska, kterých se advokát může v rámci své obhajoby dovolávat. Materiálně nejzávažnějším je hledisko „společenské škodlivosti“, pod ním stojí hledisko „povahy a závažnosti trestného činu“, přičemž kritéria „povahy a závažnosti“ trestného činu (§ 39 odst. 3 Nového zákona) splývají se stupni společenské nebezpečnosti jak byl tento pojem používán ve Starém zákoně (§ 3 odst. 4 Starého zákona).

2.4. Omyl skutkový a omyl právní

Jednání v omylu a jeho posuzování je trestněprávní naukou podrobně rozpracováno. Tvůrci Nového zákona obě roviny, v nichž se lze dopustit jednání v omylu, převzali a přehlednou formou vtělili do ust. § 18 a § 19.

2.5. Příprava trestného činu

Nový zákon nyní výslovně stanoví, že úmyslné vytváření podmínek pro spáchání zvlášť závažného zločinu je přípravou trestného činu (a tudíž trestným jednáním) pouze tehdy, pokud je tak u příslušného trestného činu *výslovně* stanoveno.

Ostatní zásady ohledně trestání přípravy trestného činu zůstávají beze změny; tj. příprava opět musí směřovat (z logiky věci) k úmyslnému trestnému činu, trestná je dle trestní sazby stanovené na trestný čin, k jehož spáchání směřovala. Zánik trestnosti přípravy účinnou lítostí je taktéž převzat ze

Starého zákona beze změny.

2.6. Pachatel trestného činu, nepřímý pachatel

Starý zákon definoval pachatele jako toho, „kdo trestný čin spáchal sám“. Teorií a judikaturou se dovozoval pro pachatelství prvek „bezprostřednosti“. Za pachatele byl tedy považován ten, kdo bezprostředně spáchal trestný čin.

Dle **Nového zákona** je pachatelem ten, kdo svým jednáním naplnil znaky skutkové podstaty trestného činu nebo jeho pokusu či přípravy, je-li trestná. Nelze než dodat, že nová definice pachatelství striktně kopíruje formální pojetí trestného činu.

Nově se však v § 22 odst. 2 Nového zákona explicitně zakotvuje *institut nepřímého pachatelství*. Opět jde o ukázku ingerence trestněprávní nauky. Pachatelem trestného činu podle tohoto odstavce je i ten, kdo k provedení činu použil jiné osoby, která

- (i) není trestně odpovědná pro nedostatek věku, nepříčetnost, omyl, anebo proto, že jednala v nutné obraně, krajní nouzi či za jiné okolnosti vylučující protiprávnost, anebo sama nejednala nebo nejednala zaviněně;
- (ii) nejednala ve zvláštním úmyslu či z pohnutky předpokládané zákonem.

2.7. Věk

O hranici trestní odpovědnosti toho bylo, zejména ve sdělovacích prostředcích, napsáno a řečeno už mnoho. Právníkům, domnívám se, muselo zcela jistě připadat nepřiměřené, jakou rádoby odbornou diskusi rozpoutal rozdíl jediného roku. Často zřejmě šlo pouze o snadný politický nástroj, jak se zviditelnit a působit na voliče erudovaně v trestněprávní oblasti.

Dodejme, že původně navrhovaných čtrnáct let bylo letní novelou[10] ještě v průběhu legisvakanční lhůty Nového zákona opět změněno na patnáct let. Tedy v této věci žádná změna.

2.8. Nepříčetnost a zmenšená příčetnost

V otázce (ne)příčetnosti projevuje Nový zákon oproti Starému zákonu příjemnou snahu o důslednost. Tedy postupně:

Nepříčetným (§ 26 Nového zákona) je ten, kdo pro duševní poruchu v době spáchání činu nemohl rozpoznat jeho protiprávnost (složka vědomí) nebo ovládat své jednání (složka volní). *Zmenšeně příčetným* (§ 27 Nového zákona) je pak ten, kdo v době spáchání činu měl *podstatně sníženou schopnost* rozpoznat jeho protiprávnost nebo ovládat své jednání.

Rozdíl je *ve stupni* oné snížené schopnosti. V případě nepříčetnosti tuto schopnost (rozpoznat nebo ovládat) daná osoba nemá vůbec, v druhém případě postačí její podstatné snížení.

Nový zákon jde však ještě dále a v § 123 stanoví co se rozumí duševní poruchou; jde o následující:

- (i) duševní porucha vyplývající z duševní nemoci;
- (i) hluboká porucha vědomí;
- (ii) mentální retardace;
- (iii) těžká asociální porucha osobnosti;
- (iv) jiné *těžká duševní* nebo *sexuální* odchylka.

Důsledky zmenšené příčetnosti z trestněprávního hlediska jsou naznačeny níže v kapitole zabývající

se ukládáním trestů (kapitola 4.2).

3. Svolení poškozeného, přípustné riziko

Dalším projevem zásahu trestněprávní teorie do textu Nového zákona je výslovné uvedení nových okolností vylučujících protiprávnost činu, a sice *svolení poškozeného* (§ 30 Nového zákona) a *přípustné riziko* (§ 31 Nového zákona).

V prvním případě nemůže jít o trestný čin, pokud někdo jedná na základě svolení osoby, jejíž zájmy jsou činem dotčeny. Samozřejmě za okolnost vylučující protiprávnost nelze považovat svolení osoby k ublížení na zdraví. Ochrana života a zdraví jsou totiž typickými zájmy společnosti, jejichž narušení nelze ponechat beztrestné ani přes výslovné odsouhlasení osob, které jsou útokem dotčeny nejvíce – obětí.

Přípustné riziko najde své uplatnění v oblasti zdravotnictví. Dle § 31 Nového zákona trestný čin nespáchá ten, *„kdo v souladu s dosaženým stavem poznání a informacemi, které měl v době svého rozhodování o dalším postupu, vykonává v rámci svého zaměstnání, povolání, postavení nebo funkce společensky prospěšnou činnost, kterou ohrozí nebo poruší zájem chráněný Novým zákonem, nelze-li společensky prospěšného výsledku dosáhnout jinak*."

Domnívám se, že největší neduh těchto ustanovení se projeví v okamžicích, kdy přijde na přetřes

- (i) výklad limitů zájmů chráněných Novým zákonem, které má poškozený takříkajíc v dispozici a smí o nich rozhodovat; a
- (ii) výklad limitů pojmu „společensky prospěšná činnost" a s ním související „společensky prospěšný výsledek".

4. Trestní sankce a trestání

4.1. Účel trestu vs náprava pachatele

Starý zákon směřoval při ukládání a výkonu trestu k dosažení tzv. účelu trestu. Ten byl vymezen v § 23 Starého zákona a zahrnoval **(i)** ochranu společnosti před pachateli trestných činů; **(ii)** zabránění odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti; a **(iii)** výchovu pachatele k řádnému životu.

Nový zákon je naproti tomu již méně ambiciózní a směřuje „pouze" k dosažení *nápravy pachatele*.

4.2. Ukládání trestů

Starý zákon ve svém § 31 stanovil, že při stanovení druhu trestu a jeho výměry je třeba brát v potaz

- (i) stupeň nebezpečnosti činu pro společnost (viz k tomu § 3 odst. 4 Starého zákona a kapitola 2.3 tohoto pojednání);
- (ii) možnosti nápravy pachatele; a
- (iii) poměry pachatele.

Nový zákon hovoří o trestech a ochranných opatřeních souhrnně jako o tzv. *trestních sankcích*, přičemž pachateli nesmí být uloženy trestní sankce, které jsou *kruté a nepřiměřené*. Přiměřenost trestních sankcí je pak nutno poměřovat s ohledem na (i) povahu a závažnost trestného činu a (ii) poměry pachatele[11].

Při stanovení *druhu trestu a jeho výměry* přihlédne soud dle Nového zákona[12]

- (i) k povaze a závažnosti trestného činu;
- (ii) k poměrům pachatele (osobním, rodinným, majetkovým);
- (iii) k dosavadnímu způsobu života;
- (iv) k možnosti nápravy pachatele;
- (v) k chování pachatele po činu;
- (vi) k účinkům a důsledkům, které zřejmě trest bude mít na budoucí život pachatele;
- (vii) k polehčujícím, příp. k přitěžujícím okolnostem;
- (viii) k době, která uplynula od spáchání trestného činu a k případné *změně situace* (vágnost zvýrazněného spojení je bohužel zřejmě příliš zjevná na to, aby s tímto pojmem mohl obhájce nějak účinněji pracovat);
- (ix) k délce trestního řízení, trvalo-li nepřiměřeně dlouhou dobu (toto hledisko má soud vždy posuzovat dle složitosti věci, postupu orgánů činných v trestním řízení, významu trestního řízení pro pachatele a dle jednání, kterým přispěl k průtahům v trestním řízení).

Pokud se týká ukládání trestů pachatelům, kteří spáchali trestný čin ve stavu *zmenšené příčetnosti*, Nový zákon v zásadě stanovuje jediný *obligatorní* důsledek: přihlédnout k této okolnosti při stanovení druhu trestu a jeho výměry, a to jen tehdy, když si ji pachatel nepřivodil (ani z nedbalosti) aplikací návykové látky.[13] Mimo to může zmenšená příčetnost pachatele vést *fakultativně* k snížení trestu pod dolní hranici trestní sazby (za současného uložení ochranného léčení)[14].

4.3. Zvlášť nebezpečný recidivista, TČ spáchaný ve prospěch zločinného spolčení

Pojem zvlášť nebezpečného recidivisty (§ 41 odst. 1 Starého zákona) se v Novém zákoně již nepoužívá. Trestání recidivistů páchající zvlášť závažné zločiny však i Nový zákon upravuje v zásadě stejně. Opět dochází k úpravě trestu: zvýšení horní hranice o jednu třetinu a uložení trestu v horní polovině takto upravené trestní sazby. Rozdíl je však v tom, že dle Starého zákona tak soud musel učinit vždy (*obligatorně*) a dle Nového zákona tak soud *může* učinit (*fakultativně*).

Obdobná úprava trestu zůstala zachována u pachatelů trestných činů spáchaných ve prospěch *organizované zločinecké skupiny* (jde o pojem, jímž Nový zákon nahrazuje dřívější pojem zločinného společní používaný Starým zákonem). Je zajímavé, že zde už Nový zákon tuto úpravu trestu soudu neukládá fakultativně, nýbrž obligatorně – tj. v tomto ohledu nejde o žádný změnu od Starého zákona.

4.4. Úhrnný a souhrnný trest, dalšího trestu stejného druhu

Další úpravu trestu Nový zákon povoluje v případě ukládání úhrnného a souhrnného trestu, a to tehdy, jde-li o *vícečinný souběh většího počtu trestných činů*. V takovém případě totiž může soud pachateli uložit trest odnětí svobody v rámci trestní sazby, jejíž horní hranice se zvyšuje o jednu třetinu. Horní hranice trestní sazby však nesmí ani po tomto zvýšení převyšovat dvacet let a při ukládání výjimečného trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let nesmí převyšovat třicet let.

Pokud se týká ustanovení o ukládání dalšího trestu stejného druhu za trestný čin, který pachatel spáchal před tím, než byl trest uložený dřívějším rozsudkem vykonán (§ 36 Starého zákona), tato úprava se už v Novém zákoně neobjevuje.

5. Druhy trestů

5.1. Mimořádné snížení trestu odnětí svobody

Mimořádného snížení trestu odnětí svobody[15] pod dolní hranici trestní sazby se lze dovolávat v následujících případech:

- (i) odůvodňují-li to *okolnosti případu* nebo poměry pachatele a má se za to, že by použití trestní sazby odnětí svobody uvedené ve zvláštní části bylo pro pachatele nepřiměřeně přísné a že lze nápravy pachatele dosáhnout i trestem kratšího trvání;
- (ii) pachatel napomohl *zabránit trestnému činu*, jenž jiný připravoval nebo se o něj pokusil;
- (iii) v případě *spolupracujícího obviněného*[16];
- (iv) v případě přípravy k trestnému činu nebo *pokusu* trestného činu nebo nově i *pomoc* k trestnému činu;
- (v) jednal-li pachatel v *právním omylu*, ale mohl se tohoto omylu vyvarovat (§ 19 odst. 2 Nového zákona) anebo spáchal trestný čin *odvraceje útok nebo jiné nebezpečí*, aniž byly zcela splněny podmínky krajní nouze nebo nutné obrany

5.2. Mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody

Mimořádné zvýšení trestu odnětí svobody je upraveno v § 59 Nového zákona. Nicméně vzhledem k výše uvedenému již můžeme shrnout, že úprava trestních sazeb, jak jsou tyto uvedeny ve zvláštní části, je možná v následujících případech:

- (i) při ukládání trestů pachatelům zvlášť závažných zločinů[17] (dříve: zvlášť nebezpeční recidivisté); a
- (ii) u trestných činů spáchaných ve prospěch organizované zločinecké skupiny[18] (dříve: zločinecké spolčení);
- (iii) při ukládání úhrnných a souhrnných trestů[19].

5.3. Výjimečný trest

U výjimečného trestu dochází k dalšímu zpřísnění. Výjimečným trestem je dle Nového zákona jednak **(i)** trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let, jednak **(ii)** trest odnětí svobody na doživotí[20].

Trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let může soud uložit jen tehdy, jestliže **závažnost** zvlášť závažného zločinu je *velmi vysoká* nebo **možnost nápravy** pachatele je *obzvláště ztížena*.[21]

Trest odnětí svobody na doživotí může soud uložit v taxativně uvedených případech uvedených v § 54 odst. 3, a to jen tehdy, pokud jde o zločin *mimořádně závažný* a pachatele *není možno napravit* trestem odnětí svobody nad dvacet do třiceti let.

5.4. Domácí vězení

Domácí vězení je nový druh trestu, který má být alternativou k nepodmíněnému trestu odnětí svobody. Soud může uložit trest domácího vězení až na dva roky, odsuzuje-li pachatele za přečin. Podmínkou je, že pachatel dá *písemný slib*, že se ve stanovené době v čase mezi osmou hodinou večerní a pátou hodinou ranní, jde-li o pracovní dny, a dále ve všechny dny pracovního volna a pracovního klidu bude zdržovat ve svém obydlí.

5.5. Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce

Další z nových druhů trestů zaváděný Novým zákonem je zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce, který soud můžu uložit až na deset let a to tehdy, dopustil-li se pachatel úmyslného trestného činu v souvislosti s návštěvou takové akce.

5.6. Změny v ostatních druzích trestů (obecně prospěšných prací, výměra peněžitého

trestu)

Ostatní druhy trestu zůstávají stejné, jak je znal již Starý zákon. Pouze v jednotlivostech doznaly změn trest obecně prospěšných prací a peněžitý trest:

- (i) trest *obecně prospěšných prací* soud může dle Nového zákona uložit ve výměře od 50 do 300 hodin;[22]
- (ii) peněžitý trest se dle Nového zákona ukládá v denních sazbách a činí nejméně 20 a nejvíce 730 celých denních sazeb, přičemž denní sazba činí nejméně 100 Kč a nejvíce 50.000 Kč.[23]

6. Výkladová ustanovení

6.1. Opomenutí

Jednáním pachatele je podle Nového zákona i *opomenutí*[24] každého takové konání, ke kterému byl pachatel povinen

- (i) podle jiného právního předpisu;
- (ii) z úředního rozhodnutí;
- (iii) smlouvy;
- (iv) v důsledku dobrovolného převzetí povinnosti konat;
- (v) v důsledku předchozího ohrožujícího jednání;
- (vi) vyplývala-li tato povinnost konat z okolností a poměrů pachatele.

Je zřejmé, že výklad tohoto ustanovení bude muset být zformován judikaturou. Je například *úřední rozhodnutí* vlastně pouze rozhodnutím *úřední osoby* (podle § 127 Nového zákona)[25] nebo jde o správní rozhodnutí, správní akt ? Nemluvě ani o příliš ohebných vyjádřeních *typu opomenutí povinnosti konat vyplývající z okolností a poměrů pachatele*, která skýtají státním zástupcům nevídanou šíři možností, co pod taková spojení podřadit.

6.2. Ublížení na zdraví

Definice těžké újmy na zdraví nedoznala v Novém zákoně změn. Pouze pro úplnost se tu výslovně uvádí, co se vlastně rozumí pod základním pojmem *ublížení na zdraví*[26]; jde o takový stav, který znesnadňuje, nikoliv jen po krátkou dobu[27], obvyklý způsob života poškozeného a který vyžaduje lékařské ošetření.

6.3. Duševní porucha

Jak již bylo naznačeno výše, Nový zákon se pouští i do vymezení pojmu *duševní poruchy*. Duševní poruchou[28] se rozumí

- (i) duševní porucha vyplývající z duševní nemoci;
- (ii) hluboká porucha vědomí;
- (iii) mentální retardace;
- (iv) těžká asociální porucha osobnosti nebo jiná těžká duševní nebo sexuální odchylka.

6.4. Úřední osoba

Nový zákon nahradil pojem *veřejného činitele*[29] pojmem *úřední osoby*[30]. Nejde o převratnou změnu, spíše terminologickou. Úsměvné v této souvislosti ovšem je, že na prvním místě (pod

písmenem a) v § 127 odst.1 Nového zákona) jsou za úřední osoby považováni soudci. Následují prezident, poslanci a členové vlády, tedy osoby, kterým podle systematického řazení v Ústavě náleží jistě dřívější (symbolické) pořadí v demokratickém uspořádání[31]. Roztomilé, freudovské překlepnutí z řad pisatelů Nového zákona.

6.5. Organizovaná zločinecká skupina

Organizovaná zločinecká skupina je pojem nahrazující dříve užívané spojení *zločinného spolčení*. Kromě tohoto terminologického označení nejde o výraznější změnu v úpravě této formy trestné součinnosti.

6.6. Obecně prospěšné zařízení

Obecně prospěšné zařízení v § 132 Nového zákona je formálně novou definicí. Věcně však nejde o nic nového, obecně prospěšná zařízení byla výčtem upravena i v §182 Starém zákoně[32].

6.7. Obydlí, spisy

Obydlí podle § 133 Nového zákona je nejen dům a byt, ale i jakákoliv jiná prostora sloužící k bydlení a příslušenství k nim náležející. Pojem spisy pak poněkud kuriózně označuje datové, zvukové a obrazové záznamy, vyobrazení, vyobrazení a jiná znázornění.

Závěrem

Výše uvedené si neklade nárok na úplnost. Jde pouze o jakýsi stručný průvodce odborného čtenářstva základními změnami trestního práva hmotného. Nedostalo se v něm na změny ve skutkových podstatách trestných činů obsažených ve zvláštní části, nicméně to by bylo na separátní obsáhlé pojednání.

Domnívám se, že zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění, je vcelku důstojným nástupcem zákona č. 140/1960 Sb., byť nikterak překvapivým.

Budete-li mít k výše uvedenému tématu jakýkoliv dotaz, neváhejte nás prosím kdykoliv kontaktovat prostřednictvím stránek LegalPartners.cz.

JUDr. Libor Vašíček, advokát[1]

Legal Partners

Příloha č. 1
Vybraná ustanovení zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, v platném znění - k dispozici ZDE (pdf)

---

[1] Autor je advokát, ev.č. ČAK 12930, spolupracuje s advokátní kanceláří Ueltzhöffer Balada, advokátní kancelář, se sídlem Klimentská 10, Praha 1, PSČ: 110 00.
[2] Znění vybraných ustanovení přikládáme jako Přílohu č. 1
[3] § 41 odst. 2 Starého zákona: „Zvlášť závažnými trestnými činy jsou trestné činy uvedené v § 62 a ty úmyslné trestné, na něž tento zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let“.
[4] § 3 odst. 1 Starého zákona: „Trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně“.
[5] § 13 odst. 1 Nového zákona: „Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně“
[6] § 12 odst. 2 Nového zákona: „Trestní odpovědnost pachatele a trestněprávní důsledky s ní spojené lze uplatňovat jen v případech společensky škodlivých (…)“.
[7] § 3 Starého zákona
[8] § 31 odst. 1 Starého zákona: „Při stanovení druhu trestu a jeho výměry přihlédne soud k stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost (§3 odst. 4), k možnosti nápravy a poměrům pachatele.“
[9] Kromě již zmiňovaného § 12 odst. 3 Nového zákona
[10] Zákon č. 306/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník a některé další zákony.
[11] § 36 až § 38 Nového zákona.
[12] § 39 Nového zákona.
[13] § 40 odst. 1 Nového zákona
[14] § 4é odst. 2 Nového zákona
[15] viz k tomu § 58 Nového zákona;
[16] viz k tomu i § 178a trestního řádu;
[17] viz k tomu kap. 4.3 výše;
[18] viz k tomu kap. 4.3 výše;
[19] viz k tomu kap. 4.4 výše;
[20] viz k tomu § 51 Nového zákona;
[21] v terminologii Starého zákona: „(..) jestliže stupeň nebezpečnosti trestného činu pro společnost je velmi vysoký nebo možnost nápravy pachatele je obzvláště ztížena.“ (viz k tomu § 29 Starého zákona);
[22] viz k tomu § 63 Nového zákona;
[23] viz k tomu § 68 Nového zákona;
[24] viz § 112 Nového zákona;
[25] v takovém případě však zřejmě činěné pouze při výkonu svěřené pravomoci.
[26] viz § 122 odst. 1 Nového zákona;
[27] dle dosavadní praxe je onou hranicí sedm (7) dnů.
[28] viz k tomu § 123 Nového zákona;
[29] viz k tomu § 89 odst. 9 Starého zákona;
[30] viz k tomu § 127 Nového zákona;
[31] v duchu a v pořadí triády moci 1. zákonodárné; 2. výkonné; 3. soudní
[32] § 182 Starého zákona: Trestný čin poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení;

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Kauza Skender Bojku: Putativní nutná obrana optikou ÚS
- Novela zákona o trestní odpovědnosti právnických osob
- Nový zákon o zbraních a střelivu
- Dětský certifikát
- Přerušení výkonu trestu odnětí svobody ze zdravotních důvodů
- Trestněprávní odpovědnost členů zastupitelstva při nakládání s nepotřebným majetkem
- Kolize formalismu a ochrany obětí: nový přístup Ústavního soudu k domácímu násilí
- Podmínečné propuštění po novele trestního zákoníku
- Porušení zásady presumpce neviny orgány činnými v trestním řízení a náhrada škody za nezákonné trestní stíhání
- Trestné činy z nenávisti (hate crimes) ve světle novely trestních předpisů
- Primární viktimizace dětských obětí sexuální trestnou činností